

ASPECTS REGARDING THE LIFE OF THE FIRST ROMANIANS IN THE NORTH OF THE UNITED STATES OF AMERICA, REFLECTED IN NEWSPAPERS FROM SIBIU

Iuliana Neagoş

"Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: This paper tries to present some facts about the recent establishment of the first Romanians in the United States, and while pointing out the traits peculiar to them, aims particularly to show the process of assimilation under the pressure of the American environment. Their economic adaptation to the environment is of great interest as their social assimilation, because 80% of the Romanian immigrants were farm laborers and only a small part of them belong to the professional class. The causes underlying the emigration of the peasants from Transylvania are more complex: psychological motives, influenced by social and economic circumstances, there is also important to mention the tense political situation in which they lived. In the United States the Romanians are engaged in the heaviest jobs, as is the custom with the newly arrived immigrants, who are always at the bottom of the occupational scale, carrying on the roughest work, which is disliked by the others. In this paper I will give examples about such situations reflected in some of the newspapers from that time, where the Romanians sent letters in order to inform the others about the "New World".

Keywords: Romanian immigrants, The New World, Assimilation, peasants, economic and social status

Lucrarea de față își propune să prezinte aspecte privind viața economică și socială a românilor transilvăneni, emigrați în Nordul Statelor Unite la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, reflectate în presa sibiană. Publicațiile prezintă situația lor economică înaintea emigrării în Nordul Statelor Unite, căutarea unui loc de muncă, condițiile și standardele de viață ale românilor-americieni. De asemenea, sunt înfățișate și aspecte privitoare la viața lor economică, socială și religioasă. În același timp, sunt prezentate procesele de asimilare și adaptare prin care au trecut românii sub presiunea mediului socio-economic și socio-profesional american.

Pentru această cercetare am folosit texte publicate în presa sibiană. „*Emigrarea în America*”, scrisă de Ion Iosif, publicată la Editura Asociațiunii, în anul 1914, este o lucrare care are forma unui manifest împotriva emigrării în America și în care sunt prezentate varii argumente în acest sens. „*Românii din America*”, autor Ioan Podea, vorbește despre începuturile emigrării, despre locurile de muncă ale românilor-americieni, despre locuințele acestora, despre viața lor socială, cât și despre organizarea lor comunitară la o distanță atât de mare de vechea patrie.

Periodicele parcurse: *Foaia Poporului*, *Telegraful Român* și *Tribuna* oferă exemple despre acomodarea cu noul mediu și despre legătura dintre cei plecați în căutarea unui trai mai bun și cei de acasă, care așteptau vești și bani de la ei.

Informațiile pe care le voi aduce în această lucrare păstrează marturia acelor momente de început, foarte grele, în care emigrantul român, abia ajuns pe tărâmul american, fără sprijin, fără cunoșcuti și fără a cunoaște limba țării, este silit să își câștige existența în minele de cărbuni, în oțelării, în fabrici sau la căile ferate, prestând unele dintre cele mai periculoase și prost plătite munci. Dar, în același timp, este uluitoare rezeziciunea cu care românii s-au adaptat și organizat, asociindu-se și întemeindu-și instituții care să le ofere sprijin moral și financiar, în cazuri de nevoie.

Ion Iosif, în lucrarea „Emigrarea în America”, menționează că, începând cu anul 1900, satele românești din Ardeal se golesc tot mai mult de brațele muncitoare, iar peste Ocean începe o nouă viață a românilor-americiani.¹

Fără îndoială că principala cauză a fost situația economică din fosta împărăție austro-ungară și din provinciile românești de peste Carpați, de unde proveneau 90% dintre cei care plecau.² Pe lângă persecuțiile, judecățile și închisorile suferite de aceștia, românii din Transilvania, Banat și Crișana nu își mai puteau agonisi nici cele necesare traiului zilnic, deoarece marea majoritate a pământurilor erau stăpânite de nobilimea maghiară, o mică parte aveau proprietăți mici, iar majoritatea nimic. Țăranii români erau nevoiți să lucreze pentru nobilul ungar, dar doar în timpul lunilor de vară, la secerat și la treierat. Fiindcă la cel mai mic protest erau aruncați în închisoare, sau pedepsiți aspru, mulți români au hotărât să își caute un trai mai bun prin emigrare în America.

În „Foaia Poporului” din anul 1902, un articol atagea atenția asupra cauzelor emigrării în America: „De câțiva ani încă, observăm la poporul român din Ardeal și Țară Ungurească ceva neobicit. De unde până bine de curând românul numai cu mare greu se despărțea de vatra lui, îl vedem acum plecând nu numai spre România (...), dar chiar înspre America. Care sunt cauzele? Sunt mai multe. La unii e sărăcia și datoriile. Dările cele multe deoparte, îngreunarea traiului, luxul și cârciumă de altă parte, i-a făcut pe mulți să ieie această hotărâre, nădăjduind că mergând în acele țări depărtate vor face ușor bani mulți cu cari să se poată curăți de necazurile de acasă și apoi, reintorcându-se să poată începe o viață nouă”³

În același periodic, în numărul din luna noiembrie, apare informația că s-au eliberat 5.744 pașapoarte, dintre acestea 1601 pentru America, pe comitate: Brașov (638), Sibiu (430), Maramureș (177), Făgăraș (172), Alba de Jos (131).⁴

În fața multelor îndemnuri venite din toate părțile, sărăcia de acasă și vorbele amăgitoare ale celor deja plecați, emigranții români s-au confruntat și cu câteva măsuri care interziceau emigrarea, dar acestea au fost zadarnice deoarece, oricât ar fi fost de aspre, nu îi puteau împiedica să își caute un trai mai bun.

Cu câtă jale în sufletul celor care se hotărâu să meargă în America, ei se rupeau de familie, de satul lor, plini de speranță și iluzii. Când porneau la drum, întreg satul ieșea să-i petreacă, luându-și rămas bun de la cei ce plecau, de parcă îi însoțeau la groapă și nu la tren: plânsete, suspine și jale! Se gândeau dacă se vor mai vedea vreodată.

Emigranții oboșiți și zdrobiți de lunga călătorie (de răul de mare, de care scăpau doar puțini, de traiul rău de pe vapor) se apropiau de New York cu speranță, zăreau clădirile americane

¹ Ion Iosif, *Emigrarea în America. De ce să nu mergem în America?*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1914, p. 13.

² Serban Drutzu, *Românii din America*, Editura Cartea Românească, București, 1926, p. 10.

³ *Foaia Poporului, Emigrările*, 17 Febr/2 Martie, Nr. 8, 1902, pp. 1-2.

⁴ *Ibidem, Emigrările*, anul X, Nr. 2, 6/19 ian. 1902, p. 22.

impozante, trecând pe lângă statuia Libertății și intrau apoi în port. Călătorii din clasa întâi și a doua coboară pe pământ american îndată ce s-a oprit vaporul, iar cei din clasa a treia trec cu vapoare mai mici pe Insula Ellis, unde se află o vama numită „Castle Garden”. Ellis Island a fost principalul centru de primire a emigranților din anul 1892 și până în 1943⁵. Ajunși aici, emigranții trec printr-un examen medical și sunt supuși unui interogatoriu; cei ce lăsau de dorit din punct de vedere al igienei corporale erau trimiși din nou pe vapor, pentru a fi dezinfectați. Cei care sufereau de vreo boală contagioasă sau aveau handicapuri fizice sau mentale și nu erau capabili să muncească erau excluși și întorși spre casă. Cei care treceau peste toate vizitele acestea ajungeau în sala de așteptare, unde își schimbau banii și-și scoteau biletul de tren până în orașul unde aveau să călătorească.

La început a fost greu ca românul să se adapteze într-o lume nouă, dar a fost suficient ca primii plecați să înceapă să trimită bani celor lăsați acasă și să le scrie că le merge bine ca exemplul lor să fie urmat și de alții. Plata ce li se oferea era relativ redusă, dar aveau avantajul că odată ajunși în America puteau găsi oricând de lucru, pe un preț, care nu numai că le dădea posibilitatea să trăiască cel puțin mai bine ca acasă, dar mai ales să agonisească (în acele vremuri, dolarul american era aproape de cinci ori mai mare decât coroana austro-ungară.)⁶ Din economiile făcute, românii trimiteau bani celor de acasă, pentru a le ușura traiul, și pentru a cumpăra pământ pentru ridicarea de case. Din registrele oficiului poștal din Bratfeld s-a constatat că pe calea acelui oficiu au sosit de la emigranții din America, pentru familiile rămase acasă, în anul 1888, suma de 91.936 fl., prin epistole și mandate poștale. Acest lucru era îmbucurător, deoarece se putea constata că emigranților le mergea bine, aveau grijă de familiile rămase acasă, dar era, pe de altă parte, și îngrijorător, deoarece emigrarea este stimulată.⁷

Mulți dintre cei care emigrau în America erau ademeniți de companiile de emigrare, care îi înduplecau să plece de acasă promițându-le locuri de muncă, ținând cont de ascensiunea industriei americane, de dezvoltarea mineritului, a investițiilor feroviare și rutiere și de faptul că americanul nu era amator de asemenea ocupații, profesând altele mai ușoare și mai bine plătite. Toate acestea i-au făcut pe americani să recruteze ușor, dintre emigranți, brațe de lucru ieftine. Pe emigranți i-a atras oferta, întrucât, deși plata era mică (în general nu trecea de 25 de dolari pe săptămână), însemna o sumă importantă când o transformau în moneda țării lor. Pentru a putea lucra nu trebuiau să știe foarte multă engleză, sau să fi învățat vreo meserie, deoarece muncă fizică găseau în toate regiunile unde erau fabrici.

În scrisorile trimise acasă, românii-americani își exprimau durerea că și-au părăsit țară natală. Regretau că viața în lumea cea nouă este plină de greutate și necazuri, după ce călătoria ce s-a făcut cu mari cheltuieli. Cei care nu și-au găsit de lucru s-ar întoarce acasă, dar nu au bani de drum. Dorul de casă, de soție, de copii, de părinți și de rude îi deprimă în mod deosebit. De aceea le spun celor care încă mai pot suporta necazurile din țară să nu plece, iar pe cei care se hotărăsc a lua drumul pribegiei îi sfătuiesc să își pună „toată nădejdea, credința și iubirea în atotputernicul Dumnezeu și în Maica Domnului”⁸, căci numai cu ajutorul acestora vor putea suporta greutatea și necazurile pe care le vor întâmpina.

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Ellis_Island.

⁶ Foaia Popului, *Din pășunile emigranților*, Nr.15, 1900, p. 11.

⁷ *Tribuna, Nu e tocmai rău în America*, Nr.70, 1890, p. 279.

⁸ *Foaia Popului, De la Românii din America*, 1903, Nr.48, p. 3

În ciuda originii rurale a majorității imigranților români, opțiunea lor în S.U.A. este predominant urbană: numai 9% dintre ei s-au așezat în districte rurale. Un total de 94% dintre ei se stabilesc în 12 dintre statele americane: New York - 39%, Pennsylvania - 10,9%, Michigan - 6,2%, Illinois - 6,1%, New Jersey - 4,4%, Indiana - 2,7%, California - 2,3%, Minnesota - 2,3%, North Dakota - 1,8%, Montana - 1,6%, Massachusetts - 1,4 %⁹.

Principalele domenii în care lucrează imigranții români sunt construcția de drumuri, căi ferate și lucrări portuare, industria fierului și a oțelului (în Ohio, Pennsylvania, Illinois și Indiana), minele de cărbuni (Pennsylvania și West Virginia), industria automobilului (Dodge Brother Motor Company, Detroit, Buick Motor Company și Chevrolet Motor Company, Ford Motor Company în Highland Park) și industria cărnii în abatoare din Chicago, St. Louis Missouri, Ohio, Kansas City, la construcția de drumuri și căi ferate și în păstoritul turmelor. În toate aceste industrii, românii sunt angajați în muncile cele mai grele și mai prost plătite. Românii din California, stabiliți în Los Angeles și împrejurimi, lucrează în grădinărit, la strânsul recoltelor sau în industria conservelor de fructe.

În „Foaia Poporului”, din anul 1903, găsim o scrisoare a lui Ilie Martin, președintele Societății „Vulturul” din Pittsburg, care menționa că numărul românilor din Pittsburg și din zonă era de 500-600, aceștia „lucrează în fabrici de fier, oțel, tinichea, turnătorii, cărămidă, la construirea de linii ferate și canale, în fabrici de mașini și multe specii industriale, iar unii lucrează în mine de cărbuni.”¹⁰

Mulți dintre emigranții români au venit în America având un singur bun de vânzare: forța proprie și puterea de a presta muncile grele și obositoare. Calitățile care i-au ajutat să se impună, să fie apreciați, constau în faptul că românii erau extrem de harnici, nepretențioși, liniștiți și se mulțumeau cu o plată mai mică decât americanii. Îi găsim pe foștii plugari români în fabrici, unde se fac mașini unelte, mașini agricole, locomotive, cărând cu roabele piesele mai mici, ce nu sunt ridicate de macarale, îi vedem cum aranjează în grămezi regulate piesele turnate în cantități mari, cum ridică șine, țevi și alte greutăți.¹¹ În marile turnătorii, precum Carnegie Steel Company, românii sunt întrebuințați la muncile grele, în văpaia flăcărilor arzătoare ale oțelului topit, la încărcatul și alimentarea cuptoarelor cu cărbuni și la curățitul cenușei și zgurei. Cei care și-au găsit ocupații în industria forestieră, a cherestelei erau norocoși, deoarece erau în elementul lor, utilizându-și dibăcia câștigată în pădurile din munții de acasă.

Un număr mare de emigranți și-au găsit de lucru în minele de cărbuni. Țăranii obișnuiți acasă cu muncile la câmp, în arșița soarelui, s-au calificat în America ca mineri, lucrând la sute de metri sub pământ, pentru a scoate cărbuni și minereul feros la suprafață. Emigrantul român și-a schimbat căciula cu o caschetă de miner, prevăzută cu un bec mic electric în față, care-i luminează calea prin galeriile subterane, întortocheate, umede și neaerisite. Deseori sfredelește cu dalta și ciocanul o gaură unde așează încărcătură de explozibil. Accidentele erau frecvente, fiecare riscându-și, practic, zilnic viața. O dovadă a acestui lucru este și scrisoarea unui abonat din Cleveland, publicată în „Foaia Poporului”: „Am pierdut din tovarășii cu cari am venit odată, pe Nicolae Stoica, din Viștea

⁹ Christine Avghi Galitzi, Christine Avghi Galitzi, *A Study of Assimilation Among the Roumanians of United States*, Columbia University Press, New York, 1929 pp. p. 66.

¹⁰ *Foaia Poporului, Din America*, Anul XI, Nr. 40, 28 sept./11 oct. 1903, p. 473.

¹¹ Victor Crăciun, Ghe. Zbucăea, *O istorie a românilor de pretutindeni*, Semne, 2006, p. 256

Superioară, tată a 9 copii. El s-a dus să lucreze în canalul ce se face sub lacul Erie, acolo e plata de 3 dolari/8 ore, a lucrat acolo 4 ore și a ieșit bolnav și după 4 ore a murit. Așa e soarta lucrătorilor.”¹² „Am pierdut în Sharon, America un român. În fabrica de fer unde lucra a explodat un cazan de fer topit, care l-a stropit. 6 zile a chinuit, apoi și-a dat sufletul.”¹³

Cel mai greu este pentru muncitorii de la căile ferate, care locuiesc înghesuiți în vagoane, ca animalele, după cum reiese din relatarea lui Ioan Podea, în lucrarea „Românii din America”: „Muncitorii de la drumurile de fer duminica vin la oraș de își cumpără de mâncare și mai cu samă whiskey că să aibă pe o săptămâna. Locuiesc câte 40-50 de inși într-un vagon, în care se adăpostesc în timp de ploaie, peste zi, mănâncă, beau, petrec și dorm unii peste alții, ca vitele. Toamna când lucrările de afară sunt isprăvite, năpădesc asupra orașelor mai mari cu sutele și cu miile, și ți-e mai mare milă, când îi vezi atât de sdrențoși și murdari.”¹⁴

Emigranții care au plecat în America cu familia au avantajul de a fi ajutați de soție și de copiii mai mari. Femeile lucrează în industria tutunului (Philadelphia), a îmbrăcăminte (Chicago, Philadelphia, New York), în curățătorii (Chicago, Cleveland, Detroit), în manufacturile de dantelă sau lână (Philadelphia, Trenton-New Jersey, Woonsocket-Rhode Island), în fabrici de cutii de carton, la mașinile automate din diferitele secții ale marilor uzine sau conduc pensuni (boarding houses) pentru nefamiliștii veniți la lucru în Statele Unite.

Există însă și emigranți care reușesc, cu perseverență, să urce pe scara ierarhică și să devină oameni importanți, în poziții sociale mai înalte, care pot fi de ajutor și pentru conașionalii lor. Un astfel de exemplu îl găsim publicat în „Foaia Poporului”: „Am onoarea de a va aduce la cunoștință, onorat public român, atât din America cât și din patria veche, că am trecut din funcțiunea mea de la banca „The Colonial Trust Co” din South-Sharon, ca comptabil la banca „The Cleveland Trust Co. St. Clair Are Branche”, Cleveland, care e una din cele mai mari bănci ale statului cu capital și surplus de 2.800.000,00 dolari. Și pe viitor ca și în trecut voi sta cu plăcere la dispoziția confracților mei ...”¹⁵

Asemănările de relief ale statului Montana cu Transilvania, condițiile destul de apropiate cu cele de acasă, din Mărginimea Sibiului, au făcut ca un număr de ciobani din acea zonă, care au emigrat în Statele Unite, să se angajeze ca păstori ai marilor turme de oi din statul respectiv. Pionier în zona menționată a fost Nicolae Tarcea, care ajuns în Helena, a fost printre primii români atrași de păstorit în Montana.¹⁶ Acesta a văzut numărul mare de turme de acolo, precum și faptul a ciobanii sunt bine remunerați, cam 40-45 de dolari pe luna, și mâncare. Acesta scrie cunoscuților de acasă și, în martie 1906, sosesc primii chemați. În perioada martie 1906 și ianuarie 1908 în Montana sosesc 76 de ciobani români, cei mai mulți din România, dar și alții, emigrați deja, care nu aveau loc de muncă sau nu se puteau adapta în orașele din estul Statelor Unite. Nicolae Tarcea susținea că: „toți românii angajați ca ciobani sunt mulțumiți cu *serviciul*, sunt sănătoși și fac parale frumoase, fiecărui cioban rămânându-i (pe an) cam 400 de dolari (afară de cheltuieli).”¹⁷ Acesta menționează și faptul că în fabrici sau pe șantiere se pot câștiga bani mai mulți, dar în orașe cheltuiala era mai mare, așadar mai

¹²Foaia Poporului, *Nenorociri*, 13/26 Oct. 1902, Nr. 42, p. 9.

¹³ Ibidem, *Mort în America*, Nr. 35, p. 10.

¹⁴ Ioan Podea, *Românii din America*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1912, p. 29.

¹⁵ Foaia Poporului, *Avis din America*, Nr 30, 1908, p. 409.

¹⁶ Gelu Neamțu, Gelu Neamțu, *Ciobanii români în Montana, Statele Unite ale Americii 1907-1913*, Editura Dragoș Vodă, Cluj -Napoca, 2002 p. 25.

¹⁷ Ibidem, p. 26.

greu de economisit, însă la păstorit, viața era mai sănătoasă și aerul mai curat decât în fabrici. Tarcea se pricepea să facă și reclamă: „cei care stau toată vara la oi își păstrează locuințele și peste iarnă... cei de la oi toți au fost sănătoși și cu bani mulți¹⁸”.

În „Gazeta Transilvaniei”, din anul 1893, se publică scrisoarea lui Ioan Manciu, plugar român, bănățean din comuna Petrilova, comitatul Caraș-Severin. Acesta a plecat în Statele Unite în 1890, la 32 de ani, după doisprezece ani petrecuți ca lucrător la „fabrică de fier” din Reșița. În scrisoare, el vorbește despre climă, economie și despre dificultățile traiului de zi cu zi în America (plata unui „ziuaș” în diferite State). În aceeași scrisoare este reprodusă opinia unui polonez care spunea: „mai bun pământ și țară de trăit ca în România nu-i aici în America, și traiul vieții e mai lesne în România, ca aici”. În trei ani, autorul nu a putut găsi „unde va alți români”, veniți la lucru peste Ocean. „Să nu creadă cineva, când aude sau citește de America, că aceasta ar fi o țară așa de frumoasă ca și numele ei. Cine ar crede, amar s-ar înșela. „California e în fundul Americii, de acolo începe Oceanul Pacific și-i gata cu pământu.” Scrisoarea este datată 6 iunie 1893, East Chicago.¹⁹

Primii imigranți români, veniți în America între anii 1890-1900, nu au avut niciun sprijin, nu aveau cunoscuți, nu știau limba țării și nu știau ce înseamnă economia americană. La început, grupurile de imigranți se constituie organic în funcție de rudenie și de locul (județul sau regiunea) de origine. În perioada de început, factorul psihologic al vechii culturi avea o influență puternică asupra fiecărui individ, astfel că influența culturii originare, a limbii, a credinței și a tradiției comune au fost factori importanți care i-au făcut să reziste în „Lumea Nouă”. Toate acestea i-au ajutat pe români să înțeleagă că interesele lor vor fi mai bine reprezentate dacă sunt constituiți în comunități care să le reprezinte interesele. Astfel, imigrantul român, odată ce a început a se obișnui cu noul mediu în care se stabilise, a observat că cei de alte nații, care veniseră cu ani buni înaintea lui, aveau societăți care erau acceptate de americani. Românii știau că, la ei acasă, dacă ar fi făcut așa ceva, regimul austro-ungar i-ar fi dus pe toți la temniță, pe când în America, nu le spunea nimeni nimic. Luând contact cu „Lumea Nouă” și cu celelalte națiuni, imigrantul român și-a dat seama că este supus unor grele încercări, în urma cărora familia lui ar putea rămâne fără ajutor. După ce s-au sfătuit în „prânzitoarele borturilor”, românii au reușit să se adune și să înființeze instituțiile care le-au oferit sprijin moral și material, la nevoie.

Societățile fraternală ale românilor au avut, încă de la început, un dublu rol: acela de a asigura sprijin material celui aflat în vreo nenorocire, sau chiar urmașilor lui, în cazul unei morți năpraznice, dar și pe acela de a promova activități culturale și o viață socială organizată și decentă. Principala importanță a acestor societăți a constat în faptul că ele au fost mijloacele prin care românii-americani s-au integrat în „Lumea Nouă”, păstrându-și identitatea distinctă și modelul românesc de înțelegere a vieții. Astfel, după spusele lui Alexandru Nemoianu și după relatările din presa vremii, primele societăți fraternală românești din America au fost înființate în anul 1902: „Carpatina”, din Cleveland, Ohio, la 2 nov și „Vulturul”, din Homestead, Pennsylvania²⁰.

Același lucru îl putem afla și dintr-o scrisoare primită de la românii din Cleveland, publicată în „Foaia Poporului”, care, din nevoia de a avea un conducător, să le stea în ajutor cu sfaturi, au înființat societăți de ajutor:

¹⁸ *Ibidem*, p. 27.

¹⁹ *Gazeta Transilvaniei, De la un plugar român din America*, anul LVI, nr. 135, 20 iun./2 iul. 1893, pp. 3-4.

²⁰ Alexandru Nemoianu, *Cuvinte despre românii-americani*, vol.I, Editura Clusium, 1997 p. 33.

Cleveland (Ohio), 5 NOV 1902

„Cu bucurie vin a vă aduce la cunoștință și o probă de viață și de iubire de neam care au îndeplinit spre înaintarea lor românii din Cleveland.

Suntem vreo 4-500 români între alte neamuri și am trăit lucrând printre alții ca niște necunoscuți. De mult fierbea dorința celor mai inteligenți de a face ceva, dar nu au avut cu cine, fiind cei mai mulți oameni fără cunoștințe, ba și egoiști, cari urmăreau scopul lor singur.(...) Acum s-a născut dorința fierbinte în câțiva mai inteligenți, ca să facă cu toate puterile cât de puțini o reuniune de ajutorare pentru bolnavi(care) s-a numit România Carpatină, reuniune de ajutorare în cazuri de moarte, cu sediu la Cleveland.(...) În statute, sunt prezentate și alte scopuri: de a face bibliotecă pentru români, sală de lectură și instrucție în limba engleză, de care românul are cea mai neapărată lipsă când vine aici.”²¹

Românii din America îndurau aproape orice fel de condiții numai pentru a putea agonisi banii cu care să-și asigure un trai mai bun la înapoierea acasă. Banii strănși îi depuneau în bancă, mai ales de când s-au convins că, dacă țineau banii în geamantanele de sub pat, riscuiau să fie prăduiți. Le-a fost greu românilor până când s-au obișnuit să depună banii la bancă. La început, ei nu se duceau la băncile mari, ci doar la casele de schimb deținute de oameni fără scrupule și care, pentru a-i atrage pe români, foloseau un agent de schimb (care putea fi și el român și care le știa limba) și care îl asigura pe bietul imigrant că e zilnic în legătură cu banca din târgul de lângă locul natal al acestuia. Atras de cuvintele amăgitoare ale agentului de schimb, românul se lăsa înduplecat și își scotea din chimir economiile lui, încredințându-le agentului convingător. Un astfel de exemplu putem găsi într-o scrisoarea trimisă de românii din America și publicată în „Foaia Poporului”: „Sunt de aceia nenumărați, agenți nesiguri numiți. Dar’ durere că românul nu se știe a se păzi de astfel de lighioane, care le cânta și le descântă fel și fel de minciuni și oamenii se încred în ei... câți români nu au fost înșelați de agenți (bancari internaționali nesiguri) fără un cent capital... sunt bănci americane cari au garanție și stau sub controla statului, acolo e banul omului asigurat și se trimite sigur la destinație; la astfel de locuri să alerge românul, nu la șarlatani de agenți nesiguri.”²² De asemenea, ministerul de Interne reînnoiește rugămintea adresată tuturor celor interesați de a expedia bani din America numai prin mandat poștal, „și nu prin scrisori sau prin bancheri americani.”²³ Datorită faptului că mulți români au fost înșelați de agenții de schimb, în Telegraful Român găsim aceeași rugămintă, de a nu mai trimite bani prin agenții misterioase. Se arată faptul că românii, descurcându-se din fire, au deschis o casă de schimb și o agenție a bisericii ortodoxe, în Indiana Harbor: „Casa de schimb expediază bani în România, vinde bilete de vapor și legalizează diferite documente.”²⁴

Românii din Cleveland înființează o bancă românească cu capital de 20.000 de dolari, biserica Greco-catolică română fiind cea care a subscris jumătate din numărul acțiunilor²⁵.

Pe lângă muncile prestate de români în fabrici, la drumuri și în mine, mai existau și alte căi de a câștiga bani. Exemple de acest fel le aflăm într-o scrisoare sosită la redacția „Foi Poporului”: „Un harnic român, dl. Petru Tecău din Sebeșul-săsesc, a început o lăptărie în anul 1904 cu 2 vaci, în

²¹ Foaia Poporului, *Americanii nostri*, Nr. 48, 1902, pp. 1-2.

²² Foaia Poporului, *Din America*, r 45, 1905, pp. 6-7.

²³ Foaia Poporului, *Banii din America*, anul XIX, nr. 12,20 mart. /2 apr. 1911, p. 8.

²⁴ Telegraful român, *De la frații din America*, anul LVIII, nr. 62, 12 iun. 1910, pp. 2-3.

²⁵ Foaia Poporului, *Bancă românească în America*, Nr.44, 1908, p. 490.

Joungstown, Ohio, din cari în anul acesta (1905) a ajuns la 25 vaci, căruțe de lapte cu cai scumpi și altele. Nu de mult și-a cumpărat o proprietate (farm) prevăzută cu case elegante, grajduri mari, mașini economice, pământ semănat din abundență, pășune s.a trebuincioase unui econom, cu prețul de 5.500 dolari, (27.500 cor)²⁶.

Românii care au ajuns pe tărâm american au vrut să se facă remarcați datorită hărniciei și consecvenței lor, așa că, încă de la începutul sosirii lor în America, au încercat să se organizeze pe toate planurile, au colectat bani pentru biserici și școli, au întemeiat societăți de întraajutorare și chiar „bănci române cu bani din America, pe cum e de pildă «Olteana» din Viștea Inferioară, ba multe chiar și-au urcat capitalul tot numai cu bani din America de Nord.”²⁷ Toate aceste lucruri scot în evidență faptul că românul, oriunde s-ar afla nu-și uită patria și pe ai săi, iar când vede omul în necaz și în mizerie îl ajută.

În general, americani din România care intră în afaceri se limitează la activități de amploare redusă, orientate cu precădere spre servicii destinate membrilor comunității – magazine și restaurante cu specific românesc, agenții imobiliare, de transport sau de expediere a coletelor în România, cabinete de medicină, de avocatură etc. În ultima vreme, se remarcă, totuși, din ce în ce mai mult, prezența unor specialiști de origine română în funcții importante, în cadrul unor mari companii americane.

Există un număr important de organizații românești locale, cu profil cultural, care își propun să contribuie la păstrarea identității membrilor comunității române prin organizarea de evenimente cultural-artistice. Astfel de centre sau asociații culturale își desfășoară activitatea în zone de concentrare a românilor americani, cum sunt New York, Cleveland, Chicago, Los Angeles, San Francisco, Seattle, Atlanta, Florida²⁸. Activitatea lor este inegală și se datorează, de regulă, pasiunii și devotamentului unui grup foarte restrâns de persoane, iar frecvența evenimentelor organizate variază foarte mult. Unele dintre ele au înființat ansambluri folclorice, mici muzee de artă populară și de istorie a comunității locale. Deseori, ele participă la evenimente multi-etnice locale. În multe cazuri, însă, în jurul lor se dezvoltă sentimente de invidie și de rivalități personale, obstrucționări și acțiuni de discreditare din partea unor membri ai comunității²⁹.

Activitățile sociale și distracțiile primilor imigranți români în America erau simple. Momentele plăcute le petreceau cântând doine nostalgice, uneori improvizate, sau alte cântece de acasă. Sâmbătă seară sau duminică se strâneau în casa unuia dintre ei sau într-o odaie mai spațioasă dintr-o pensiune, unde se distrau cântând sau dansând. Unul dintre ei cânta la fluier sau la vioară, altul citea câte un fragment dintr-o carte românească. Scrisorilor din țară li se rezervau momente deosebite, solemne. Acestea erau citite și ascultate de toți. Cei care știau să scrie se ofereau să scrie pentru cei care nu o puteau face. Unii mai beau că să-și uite singurătatea, dar o făceau cu moderație, căci trebuiau să economisească banii agonisiți cu atâta trudă cât mai chibzuit, ca să poată trimite cât mai mult celor de acasă. Pentru a exemplifica cele mai importante aspecte din viața socială a românilor în America, vom expune, mai jos, un fragment dintr-o scrisoare tipărită în paginile „Foi

²⁶ Foia Poporului, *Din America*, Nr. 45, 1905, pp. 5-6.

²⁷ *Ibidem*, *De preste Ocean*, nr.33, 1905, p. 3.

²⁸ <http://www.cluj-napoca.com/article.php/20090207024922640/print>

²⁹ http://www.romanii.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=99:america-de-nord&catid=36:diaspora&Itemid=60

Poporului” din anul 1897: „... la 22 octomvrie a.c. s-a dat acolo (New York) un concert urmat de un bal românesc, la care și-au dat întâlnire toți românii aflători în New York al căror număr este destul de însemnat. La bal s-a vorbit numai românește, s-au jucat hore, sârbe, ba s-a ținut și un discurs în dulcea limba românească. A fost o petrecere plină de veselie, cum rară se pomenește. Acum se fac pregătiri pentru aranjarea unui bal costumat românesc.”³⁰.

Singura bucurie a muncitorilor români era *pedia*, adică ziua de plată pentru două săptămâni, care era considerată a fi zi de sărbătoare, pentru că își primeau plata pentru săptămânile trecute. Unii dintre ei, cei mai serioși, își desfac plicul în care au primit banii, îi numără, apoi își fac socoteala cum să-i împartă, să le ajungă pentru cheltuieli și să mai rămână și ceva pentru cei de acasă. Cei cuminiți și harnici sunt puțini, spunea Ion Iosif, în lucrarea „*Emigrarea în America*”, „cea mai mare parte își cheltuiesc tot câștigul de două săptămâni, fac pe urmă datorie și când mai vine o *pedie*, pleacă cu bani cu tot, fără a-și plăti datoriile, în alt oraș, în altă fabrică... alții își plătesc datoriile, cheltuindu-și tot câștigul fără a pune măcar un ban la o parte”³¹. „Din epistolele primite din Canton, aflăm că se află unii români slabi, cari s-au dat beției și mai bucurosi își cheltuie banii pe nimicuri, decât să se gândească la asigurarea viitorului lor și al familiilor”³².

După înființarea societăților de ajutor și de cultură, viață socială a românilor-americieni s-a îmbunătățit, deoarece societatea organiza „serbări populare”, în cadrul cărora participau la evenimente plăcute pentru centrul românesc din acea localitate: se cântau cântece naționale, se jucau jocuri naționale, se țineau cuvântări cu caracter religios, cultural sau național și de multe ori, cei mai pricepuți și știutori de carte, jucau piese de teatru pe scene improvizate. Aceste serbări, care de obicei aveau loc duminică, se terminau cu o petrecere. Ele aveau, în același timp, și rolul de a strânge bani pentru viitorul societății, cât și pentru ajutorarea celor care se aflau în neputință. Într-o scrisoare primită pe adresa „Foi Poporului” vedem cum românii din Youngston, Ohio, se bucurau la petrecerile organizate de Societatea Unirea Română: „Pe tramvaiele electrice vedeai români cu fețe vesele și în haine de sărbătoare, ear’ pe piepturile lor luciau mândre cocarșile cu tricolorul nostru...tineri și bătrâni, pe fețele carora puteai ceti lămurit bucuria, că au venit să-și mai facă o seară bună, pe pământul libertății, toți având dorul de a juca și de a-și petrece după datinile noastre moștenite de la moși strămoși... cu un Deșteaptă-te române, intonat de muzicanți și cântat de public, începe petrecerea... jucau învârtite, chiuind fel de fel de strigături frumoase, apoi hore, sârbe, ...cântecele naționale au dat petrecerii un colorit curat românesc, înduioșind inima fiecăruia... ne despărțirăm cu inima plină de bucurie și de amintiri placute”³³. Se observă că cei plecați își amintesc cu drag de cele sfinte, își păstrează tradițiile și respectă cu sfințenie tot ce are legătură cu datina strămoșească.

Grupurile de români sosiți ulterior au fost primite cu căldură și bucurie de către imigranți, care încercau să le ușureze puțin acomodarea în „nouă patrie”. Unii dintre tineri scriau acasă, în căutare de viitoare soții, care să meargă în America, sau alții își rugau părinții să le găsească o soție, pentru care trimiteau biletul de călătorie și banii de drum. Dacă, după sosirea tinerei căsătoria nu avea loc din diferite motive, de obicei fata consideră că este obligația ei să returneze costul călătoriei. O

³⁰ Foia Poporului, *Viața socială românească în America!*, Nr. 49, 1897, p. 586.

³¹ Ion Iosif, *Op.cit.*p. 44.

³² Foia Poporului, *Din America*, Nr. 12, 1903 p. 3.

³³ *Ibidem*, Nr 46, 1904, pp. 3-4.

tânăra româncă nu rămânea necăsătorită mult timp, de obicei erau 15-20 de tineri pentru fiecare fată³⁴.

Românii ajunși pe tărâm american s-au implicat în multe activități, deși necunoașterea limbii engleze era o problemă: „De un timp încoace se aud din America diferite știri, nu prea de laudă cu privire la viața din Lumea Nouă. Dar până acum nimenea nu a scris adevărată cauza a greutăților.... Limba engleză e prima greutate.... de multe ori stau fără lucru și aceasta din cauza că nu se știe limba vorbită aici.”³⁵

În anul 1903, se anunță în „*Foaia Poporului*” tipărirea unei cărți care să le ușureze românilor din America viața în Lumea Nouă. Cartea se adresează tuturor, indiferent de meseria și de locul de muncă pe care îl au, și garantează învățarea limbii engleze în 3 săptămâni³⁶. În același an, găsim, în aceeași publicație, o scrisoare trimisă de românii din America, care spuneau că beneficiază de o mică bibliotecă, „vreo 350 de numere de diferite cuprinsuri trimise de cititorii „*Foii Poporului*” din Sibiu³⁷”, la care se mai anunțau alte numere de la cititorii „*Gazetei de Brașov*”. Acest lucru vine să confirme, încă o dată, că românii din America doresc să fie într-o continuă legătură cu tot ceea ce se petrece în patria lor. În ajutorul lor vin mai mulți intelectuali români, care se oferă să doneze cărți Societății „*Vulturul*” din Pittsburg.”³⁸.

Majoritatea bisericilor românilor din America au deschis școli parohiale situate în cadrul sau pe lângă parohii. Aceste instituții au fost stabilite, inițial, pentru învățarea și păstrarea religiei, a limbii și a culturii celei de a doua generații de români-americani, dar nu puteau concura cu școlile publice americane. Făcând parte integrantă din viața parohiilor, școlile românești erau patronate de biserică, dascăli fiind, în cele mai multe cazuri, preoții parohi. În anul 1913, pe lângă biserica din Youngstown funcționa o școală condusă de preotul Ilie Pop, cu 30 de elevi, iar în 1915 exista și o școală în Gary, Indiana³⁹. La cursurile acestor școli, care erau ținute de câteva ori pe săptămâna, după masă, copiilor emigranților români li se predau lecții de gramatică, literatură, istorie și geografie românească și religie.

Școala românească a fost o instituție organizată pentru a educa pe copiii românilor imigranți. Aceste școli nu erau menite să înlocuiască școala publică americană, ci erau, mai degrabă, școli suplimentare, după încheierea cursurilor la școlile publice. Școala, ca și biserica și societățile sociale, au servit la menținerea și perpetuarea culturii și tradițiilor celor veniți în Statele Unite. Pe lângă școli și biserici, cărțile sau gazetele erau de un real ajutor pentru românii-americani, deoarece îi ajutau pe aceștia să își aline dorul de țară și de nație, fiind în contact cu tot ceea ce se întâmpla acasă. De aceea, s-au abonat la „*Foaia Poporului*” și mai doreau și alte cărți: „Deși cetesc și foi germane, totuși dorul de patrie și nație nu mă lasă să nu-mi aduc ceva și de acolo. Și vă rog a-mi trimite și *Istoria lui Ștefan cel Mare*, eșită de sub tipar, și dacă vor ajunge banii, și a lui Avram Iancu, căci vreau să fiu cel care să le poarte numele acestor mari eroi pe acest pământ strein”⁴⁰.

³⁴ http://www.observatorul.com/articles_main.asp?r=13.7234531680164&svr=05&lang=en_us&action=articleviewdetail&ID=46

³⁵ *Foaia Poporului*, *Din America*, 5/18 Mai, 1902, Nr.19, p. 3.

³⁶ *Ibidem*, *Carte engleză și românească* nr 15, 1903, p. 34.

³⁷ *Ibidem*, *Românii în America*, Nr.40, p. 437.

³⁸ *Ibidem*, *Pentru Societatea Română Vulturul din Pittsburgh*, Nr.12, 1903, p. 141.

³⁹ Pr. Prof. Dr. Aurel Jivi, *Inceputurile vietii bisericești la românii ortodocși din America*, în, *Revista Teologică*, Anul VI, Nr. 1-2, 1996, Editura Mitropoliei Ardealului, Sibiu, p. 289.

⁴⁰ *Telegraful Român*, Nr. 30, 1904, p. 367.

Școlile în limba română, menite să asigure tinerei generații o educație suplimentară față de școlile americane (unde se învață cititul, scrisul, istoria și geografia în limba română), au fost înlocuite de alte instituții, unde se folosește limba engleză. Se poate spune că școlile românești în America au transmis cunoștințe, valori și tradiții importante pentru menținerea conștiinței etnice. Ele au constituit o experiență educațională rară și specială. Cei din generația a doua și a treia, care acum realizează valoarea și foloasele unei astfel de educații, se gândesc cu nostalgie la experiența lor în școala românească. Primii imigranții s-au străduit să-și păstreze limba și cultura prin crearea unei prese, prin organizarea școlii românești, prin promovarea unor activități sociale și culturale proprii.

Bibliografie

„Foaia Poporului”

„Gazeta Transilvaniei”

”Revista Teologică”

„Telegraful Român”

„Tribuna”

- Avghi, Galitzi Christine, *Romanians in the USA. A Study of Assimilation Among the Romanians in the US*, Columbia Univ. Press, N.Y., 1929.
- Crăciun, Victor; Zbucnea, Gheorghe, *O istorie a românilor de pretutindeni*, Editura Semne, Alba, 2006.
- Drutzu, Serban & Popovici, Andrei, *Românii din America*, Editura Cartea Românească, București, 1926.
- Iosif, Ion, *Emigrarea în America. De ce să nu mergem în America?*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1914.
- Neamțu, Gelu, *Ciobanii români în Montana, Statele Unite ale Americii 1907-1913*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 2002.
- Nemoianu, Alexandru, *Cuvinte despre românii-americani*, vol.I, II, Editura Clusium, 1997.
- Podea, Ioan, *Românii din America*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1912.
- Pr. Prof. Dr. Jivi, Aurel, *Începuturile vietii bisericesti la românii ortodocși din America*, în, *Revista Teologică*, Anul VI, Nr.1-2, Ed. Mitropoliei Ardealului, Sibiu, 1996.